

Geloof
in
Parochies

Geloof in:

Personeel

Geloof

Pastoraat

Besturen

Financiën

Gebouwen

Uitvaartverzorging van Gemert

Heuvelstraat 181, 4812 PJ Breda
tel: 076 - 521 28 68
www.gemert-uitvaart.nl

Dag en nacht bereikbaar

Voor een persoonlijke verzorging
van crematie of begravenis.

Vraag ons gratis
informatiepakket aan.

Uw wens ... onze zorg

**PRIESTER OF DIAKEN WORDEN
VANUIT JE BEROEP**

pb
bovendonk
priester- en diakenopleiding

*een deeltijdopleiding met een eigen
aanbod aan hen die vanuit hun beroep
priester of diaken willen worden*

Informatie: Priester- en Diakenopleiding Bovendonk
Hofstraat 8 • 4741 AK Hoeven • Telefoon: 0165 504277
E-mail: secretariaat@bovendonk-opleidingen.nl
Website: www.bovendonk-opleidingen.nl
Uw steun is welkom: P 2580680 t.n.v. Stichting PDOB te Breda

**Uw specialist
in ambachtelijk
restaurant- en renovatie-
schilderwerk**

Uytdehaag
schilderwerken b.v.

AF Uytdehaag Schilderwerken b.v.
Eikbergseweg 10a, 4854 NH Bavel/Breda
Tel. (0161) 43 16 32, Fax (0161) 43 36 94
e-mail: info@uytdehaag.nl www.uytdehaag.nl

Lourdes
BEDEVAARTEN

Reizen per trein, bus of vliegtuig

Sinds 1921 ondervinden Lourdes bedevaartgangers uit
geheel Nederland onze deskundigheid en betrokkenheid.

**In onze nieuwe brochure bieden
wij bedevaarten aan naar o.a.:**

- Rome
- Banneux
- Polen
- Ierland

De gratis brochure kunt u aanvragen
via onze website:
www.bedevaarten.com

of via onderstaand adres:
Stichting Organisatie
Limburgse Bedevaarten
Raadhuisplein 1
6226 GN Maastricht
tel. 043 - 321 57 15
info@bedevaarten.com

Colofon

Dit magazine is een uitgave van
het bisdom Breda. Het verschijnt
als kwartaalblad. Een individueel
postabonnement is mogelijk tegen
betaling van een bijdrage voor de
verzend- en administratiekosten.
Het blad is gratis.

Stuur voor een postabonnement
voor 2010 een e-mail naar:
magazine@bisdombreda.nl
en maak ten minste € 10,- over
op girorekening 1066316 t.n.v.
Uitgeverij bisdom Breda, o.v.v.
postabonnement magazine,
postbus 90.189, 4800 RN Breda.
Of bel T 076 5223444.
Nummers worden toegestuurd
na ontvangst van uw betaling.

Redactie

Monique van Delft,
Peter Hoefnagels,
Hans de Jong,
Frank van der Linden,
Daphne van Roosendaal
(hoofdredacteur).

Beeld/fotografie

Stock.xchng (p. 5, p. 10, p.18)
I. Bertens (p. 7, p. 14-15, p. 22)
J. Wouters (p. 12-13, p. 16-17,
p.24) • Bisdom van Breda (p. 21)
F. van der Linden (p.26)

Adres redactie

E magazine@bisdombreda.nl
T 076 5223444
F 076 5216244
Postbus 90189
4800 RN Breda

Advertentieverkoop

Acta Uitgeversorganisatie
E info@actauitgevers.nl
T 0475 463465
Postbus 7160
6050 AD Maasbracht

Vormgeving en druk

Brainstorm & Concept, Breda

Issn nummer: 1874-0480

Inhoud

Geloof in personeel	4
Geloof in geloof	6
Samenwerking parochies	9
Geloof in financiën	10
<i>Anton Janssen:</i> 'De parochie is een heel belangrijke plek'	12
<i>Charlotte den Toonder:</i> 'Ik wil me inzetten voor kind en geloof'	16
Geloof in pastoraat	18
Geloof in besturen	20
Geloof in kerkgebouwen	22
Het perspectief van een vitale parochie	24
Kerk in de steigers	26

Van de redactie

Dit magazine heet 'Geloof in parochies'. Het gaat om het geloof
in de parochie als organisatiestructuur die aangepast is aan de
tijd én het gaat om het geloof van de mensen die de parochie
vormen. Geloof richt bovendien alle activiteiten in de parochie, van
kerkgebouwen, besturen en financiën tot pastoraat en personeel.

“Wanneer de tijden veranderen komt het erop aan om opnieuw je plaats
te vinden. In openheid en ontvankelijkheid, bereid om los te laten, om
je te laten verrassen. In iedere fase van ons leven kan de uitnodiging van
God klinken om ons in zijn dienst te stellen.” Dit schrijft Annemiek Waij
op p. 4-5.

Dit geldt voor elke individuele gelovige. Het geldt ook voor de parochies
in het bisdom, die worden gevraagd om maximale samenwerking van-
wege de voortgang van het pastoraat. De parochie is beproefd en
vertrouwd, een 'sterk merk'. Ook voor de toekomst blijft de parochie
hét middel om het geloof bereikbaar en toegankelijk te maken.

*Dit is het laatste in een serie van drie magazines Samenwerking van parochies
(2008/1), Kwaliteit van parochies (2009/1), Geloof in parochies (2010/2).*

Geloof in personeel

God roept mensen om zich in zijn dienst te stellen: priesters, diakens, pastoraal werk(st)ers, vrijwilligers. Gelovigen zijn geroepen het evangelie handen en voeten te geven in een veelheid van charisma's, in diverse ambten en bedieningen én in verschillende generaties.

Het bisdom van Breda komt uit een periode waarin de Katholieke Kerk als volkskerk haar vaste plaats had in de samenleving van het zuiden van Nederland. Dit ligt achter ons. Het artikel van Theo Schepens elders in dit nummer laat dit zien. Een katholieke identiteit bij een brede groep mensen kan niet meer verondersteld worden. Wat voor ons ligt is een toekomst, waarin de mensen die katholiek willen zijn dit uitdrukkelijk zijn als een bewuste keuze die invloed zal hebben op de wijze waarop ze in het leven staan.

Veranderen

Als pastorale beroepskrachten en vrijwilligers binnen de Kerk staan wij in deze omslag. Het is ook ons verhaal. Wanneer de tijden veranderen komt het erop aan om opnieuw je plaats te vinden. In openheid en ontvankelijkheid, bereid om los te laten, om je te laten verrassen. In iedere fase van ons leven kan de uitnodiging van God klinken om ons in zijn dienst te stellen. Het is een waagstuk, niet vanzelfsprekend. Heb je de geestkracht opnieuw ja te zeggen, ook als dat een ommekeer betekent? Durf je je toe te vertrouwen aan de roepstem van God zonder dat je weet waar deze je brengt? Durf je vanzelfsprekendheden los te laten?

Katholieke identiteit

Het wordt van ons gevraagd. In de afgelopen jaren zijn we ons weer duidelijker gaan ankeren op de grondlijnen van onze katholieke identiteit. Waar eerder op de eerste plaats gezocht werd naar aansluiting met de brede spirituele vragen van mensen, laten we nu duidelijker zien waar we als katholieken zelf voor staan. We zoeken ons te onderscheiden, ons gezicht te laten zien. De schatkist van de Katholieke Kerk met haar sacramenten, de sociale leer van de Kerk, haar oog voor de heilig-

heid van de kerkrimte, de kerkelijke documenten en de diversiteit van de ambten en bedieningen komen uitdrukkelijker in beeld. Niet als 'terug naar de jaren 50', zoals soms gezegd wordt, maar als bron en rijkdom van ons geloof. Hier ligt een belangrijke taak voor de pastorale beroepskrachten. Namelijk om vanuit een kundige professionaliteit mensen in te leiden in de katholieke traditie en hen in hoofd en hart te laten ervaren wat het betekent dat wij kinderen van God zijn.

Ontwikkeling

Het is een goede zaak dat we ons als pastorale beroepskrachten binnen de Kerk keer op keer ook zelf rekenschap geven van ons gedoopte bestaan en de specifieke benoeming. Om enthousiast en begeistert te blijven is het zaak door gebed en studie te blijven groeien in geloofsontwikkeling. Het is belangrijk elkaar in het pastoraal team met regelmaat te bevragen. Wat betekent de evangelische inspiratie voor hoe we met elkaar omgaan in de gemeenschappen waarin we leven en werken? Hoe bepaalt ons katholiek zijn ons doen en laten, of hoe stelt zij dit onder kritiek? Op welk spoor zetten de kerkelijke documenten ons? Mag God richtsnoer van ons handelen zijn of houden we zelf liever de touwtjes in handen? Lukt het ons echt dienstbaar te zijn?

Charisma's

De verschillende ambten en bedieningen in een pastoraal team hebben hun eigen charisma. Ieder heeft een persoonlijk antwoord gevonden op de roepstem van God. Diversiteit kan een kracht zijn. Met de gaven en talenten die ons geschonken zijn vormen we samen in Christus één lichaam, we hebben elkaar nodig (Rom. 12, 3-8). Daarbij zijn een paar zaken van grote waarde.

Het is belangrijk dat de ambten en bedieningen over en weer gerespecteerd worden. Het is wezenlijk voor ons gelovig engagement dat we kunnen genieten van elkaars roeping en elkaar de ruimte kunnen geven om vol in het licht te staan. Ieder mag uitgroeien tot volle lengte: de priester, de diaken en de pastoraal werkster of pastoraal werker. Dan kan ook gedeeld worden waar eventueel pijn wordt ervaren aan de grenzen die er zijn aan het ambt of de bediening. Dan wordt er binnen de grenzen van het canoniek recht meer specifiek een appèl op vrouwen gedaan waar het hun inbreng betreft in het leven van de Kerk.

Diversiteit

Wij zijn de tijden. Met het verstrijken van de tijden dienen zich nieuwe mensen aan, gelovigen en beroepskrachten. Er is zorg om de inzet van jongere generaties parochianen. Hoe kunnen zij de kans krijgen mee te bouwen aan de geloofsgemeenschap en aan het gezicht van de Kerk in de wereld? Waar liggen voor hen de mogelijkheden? Ook hier is diversiteit van belang. Mogen zij hun talenten inzetten of wordt van hen verwacht dat zij de plekken vullen die leeggevallen zijn? Zij hebben hun eigen religieuze socialisatie doorgemaakt. Wat voor oudere generaties heilig is, kennen zij soms alleen uit de overlevering. Tegenstellingen waarin oudere generaties hebben leren denken worden door hen doorbroken. Is de vaste kern vrijwilligers in staat om hun gewoontes opzij te zetten om zo ruimte te maken voor de ideeën van nieuwe mensen? De jongere beroepskrachten die er in een aantal teams zijn, kunnen de anderen verrassen en misschien verwarren door de wijze waarop zij in de Kerk staan. Het is een uitdaging om met de ogen van de jongere generaties in de Kerk te leren kijken.

Ik hoop dat beroepskrachten en vrijwilligers in staat zijn vanzelfsprekendheden los te laten en nieuwe accenten toe te laten ook als ze (nog) vreemd zijn. Dat we met elkaar in staat zijn de Geest van God zijn werk te laten doen, zodat de Kerk steeds weer vernieuwd wordt.

Annemiek Waij

*Benoemingenfunctionaris voor het parochiepastoraat
Dekenaar coördinator dekenaat De Baronie*

Geloof in geloof

Kerkelijke statistieken laten de laatste decennia een dalende trend zien. Het gevaar is moedeloosheid, of het bagatelliseren van de cijfers. De uitdaging is: geloven in geloof.

Jaarlijks worden de statistieken van parochies verzameld door onderzoeksbureau Kaski. Begin 2010 nodigde de bisdomraad dr. Theo Schepens uit om de jaarlijkse Kaski-cijfers voor het bisdom van Breda gezamenlijk door te nemen. Hij sprak met de leden van het bisdombestuur en de dekenale leidingen over de betekenis van de kerkelijke cijfers. Theo Schepens is godsdienstsocioloog. Tot zijn pensionering was hij verbonden aan de Universiteit van Tilburg.

Kerkelijk gedrag en geloof

Volgens hem is moedeloosheid bij dalende kerkelijke statistieken niet nodig, maar hij waarschuwt ook voor het andere gevaar, de cijfers afdoen als onbelangrijk. “Het gevaar is om deze te bagatelliseren. Men zegt dan bijvoorbeeld: ‘Het zijn maar cijfers en in het geloof gaat het om iets anders.’ Of: ‘Deze cijfers over de kerkgang of deelname aan de sacramenten zeggen niets over het geloof.’ Of, als reactie op het dalend kerkbezoek: ‘Het is helemaal niet erg als mensen niet naar de kerk gaan; ze kunnen toch wel gelovig zijn.’” “Met dit soort uitspraken, die de ernst van de dalende participatie wegwuiven, miskent men de samenhang tussen kerkelijk gedrag en geloof. En blijkens onderzoek is daar wel degelijk een verband tussen. De kerkelijkheid van mensen zegt iets over je opvattingen. Ook zegt het iets over je gedrag.”

Metten en weten

Het bedrijfsleven weet dat cijfers van belang zijn en houdt daarom vaak zeer nauwkeurig cijfers bij. In de kerkelijke wereld is het metten en weten een stuk minder ontwikkeld. Een aantal parochies doet niet mee met de Kaskitellingen. Landelijk geeft 78% de cijfers door.

Theo Schepens benadrukt het belang van cijfers, ook voor parochies die op weg zijn naar samenvoeging. “Bij samenvoeging van parochies is het voor een bisdom nodig te weten om welke aantallen het gaat. Denk aan de aantallen van het kerkbezoek, het aantal dopen, eerste communies, uitvaarten en dergelijke. Voor de parochies zelf is het belangrijk om die cijfers te verzamelen, want alleen dan heb je inzicht in de eigen situatie, een beeld van de stand van zaken en van de ontwikkelingen daarin.”

Kerkelijke krimp

De kerkelijke cijfers tonen al jarenlang krimp (zie kader). Theo Schepens: “In 25 jaar tijd is het aantal katholieken in Nederland met 1 miljoen mensen afgenomen tot 4,2 miljoen. Er zijn nu landelijk 35.000 dopelingen per jaar. Daarop kun je een trendscenario baseren, waarbij je - bij een gelijkblijvend aantal dopen - uitkomt op 2,8 miljoen ingeschreven katholieken in 2030.”

“Als je algemene trends - met alle voorzichtigheid - doortrekt, kun je van 448.000 katholieken in het bisdom Breda nú redeneren naar 200.000 katholieken rond 2040/2050. Dat is bij een gelijkblijvend kerkbezoekpercentage van nu 22.000 kerkbezoekers nu per weekend naar 10.000.”

Daling in de jaren van 1965 tot 2000:

- 84% kerkbezoek
- 12% parochies
- 59% doopsels
- 55% eerste communies
- 62% vormsels
- 89% priesterwijdingen
- 76% huwelijken

Geloven in geloof

“Het gevaar van steeds opnieuw herhaalde cijfers van krimp is moedeloosheid,” zegt Schepens. De sociologie leek de doemdenkers lange tijd gelijk te geven. In een pluralistische samenleving, zo leek het, zou geen toekomst zijn voor religie, omdat de boodschap van de eigen kerk minder geloofwaardig

wordt bij aanbod van andere kerken en kerkelijke genootschappen.

“Niets is minder waar,” zegt Schepens nu. “In een monopoliesituatie zie je dat kerken doorgaans betrekkelijk lui zijn. Ze ontplooiën weinig activiteiten, want iedereen behoort al tot die ene kerk. Het is juist in een religieus-pluralistische situatie dat kerken actief moeten worden om leden te werven en te behouden. Ook de diversiteit aan kerken en godsdiensten zorgt ervoor dat mensen eerder iets van hun religieuze gading vinden. Activiteit en diversiteit zorgen per saldo voor een grotere religieuze betrokkenheid dan in een monopoliesituatie.”

Aanbod en vraag

Gebleken is dat bij een toenemend religieus aanbod ook de vraag toeneemt. “Het is zoals in de economie: wat je niet kent, daar kun je ook niet naar uitzien. Als je geen aanbod hebt, kunnen mensen ook niet komen. Als je je aanbod niet bekend maakt, zullen ze waarschijnlijk ook niet komen. Pas bij een aanbod en daarbij behorende informatie kunnen mensen komen. Vervolgens moet je dan wel goede kwaliteit bieden. Daarom is voortdurend onderzoek of evaluatie naar het resultaat geboden, om daarop aansluitend tot kwaliteitsverbetering te komen.”

Op basis van zijn werk en de studies die hij heeft gedaan doet Theo Schepens enkele aanbevelingen (zie kader). De belangrijkste daarvan is de waarschuwing tegen relativering. Daarover zegt hij: "Je mag niet relativieren. Als je niet relativiert, wil je vanzelf voor een goed product zorgen, voor

betrokkenheid van je leden en voor een goede socialisatie. Wie niet relativiert, gaat ervoor, realiseert zich dat hij iets belangrijks te bieden heeft, ja dat het een kwestie van leven of dood is. En zelfs eeuwig leven of eeuwige dood."

Daphne van Roosendaal

Aanbevelingen:

Relativering is fnuikend

"Je hoort soms zeggen, dat het niet zoveel uitmaakt of je nu katholiek bent of protestant of boeddhist. Vergelijk dat nu eens met een marktkoopman: die zal niet zeggen dat de appels van een ander net zo goed zijn als die van hem. Hij zal zeggen dat zijn appels de beste zijn! Hij zal niet zeggen dat de appels van zijn buurman slecht zijn, maar hij komt op voor zijn eigen product; daar gaat hij voor! Zo is relativering van je eigen kerk of godsdienst fnuikend. Realiseer je dat je iets te bieden hebt dat de moeite waard is. Orthodoxie leidt tot meer betrokkenheid dan vrijzinnigheid."

Zorg voor een goed product

"Zorg dat je doet aan kwaliteitsbewaking door middel van scholing van je personeel, functioneringsgesprekken, visitatiecommissies, het bijhouden van de 'bedrijfsresultaten' zoals de doopcijfers, kerkbezoekcijfers etc., advisering door deskundigen en dergelijke. Bedrijfsmatig (resultaatgericht) denken vergroot de kans op succes."

Zorg voor betrokken leden

"Met een lage drempel kun je best veel leden hebben, maar tegelijkertijd krijg je ook veel 'meelifters'. Dat zijn leden die weinig inbrengen, maar wel de vruchten plukken, die bijvoorbeeld niet meedoen met de Actie Kerkbalans, geen vrijwilliger zijn, niet naar de kerk komen. Nu heeft elke organisatie

meelifters (wel willen tennissen, maar geen bardienst) en je kunt er een aantal best hebben, maar als je te veel meelifters hebt en te weinig betrokken leden, gaat het verkeerd. Daarom is een hogere betrokkenheid van de leden nodig en die bereik je alleen door een hogere drempel te creëren. Dat is tegengesteld aan wat we zouden willen of denken, want we willen een open Kerk zijn waar iedereen welkom is. Maar als dat tot vrijblijvendheid en meeliften leidt, gaat de organisatie eraan onderdoor. De drempel moet niet in financieel of intellectueel opzicht hoger liggen, maar religieus of emotioneel. Door die hoge drempel zal het aantal leden wel beperkter zijn."

Werk aan kerkelijke socialisatie

"Als je niet werkt aan kerkelijke socialisatie, ga je de mening van de meerderheid huldigen en dat is op dit moment in Nederland, dat geen christelijk land meer is, zeker niet de katholieke mening."

Ben voorzichtig met productverandering

"Productverandering is riskant, indien nodig dan alleen met intensieve begeleiding en communicatie. Concentreer je op je core business: activiteiten die worden gedragen door een Godsrelatie die tot uiting komt in gebed, eucharistie, aanbidding en dergelijke."

Samenwerking parochies

In het bisdom werken parochies aan intensivering van de samenwerking op de zes beleids-terreinen pastoraat, personeel, financiën, gebouwen, besturen, en geloof. De stappen die ze zetten worden beschreven in het onderstaande schema. Voorzien was dat de laatste fase in 2010 zou worden afgesloten. Hoever zijn de samenwerkingsverbanden met hun ontwikkeling?

Stroomschema met de stappen van de samenwerkingsverbanden uit bisdommagazine 2009-1 Kwaliteit van parochies. Het schema werd ook opgenomen in het Hernieuwd Werkboek.

Geloof in financiën

Geloven in financiën betekent: geloven dat de relatie tussen de parochianen en de parochie een financiële vertaling mag krijgen.

Mensen kunnen bijdragen aan de parochie als vrijwilliger, maar kunnen ook een financiële bijdrage geven. Grotere kerkbetrokkenheid uit zich in grotere deelname aan het kerkelijk leven, waaronder de financiële deelname.

Geloven in financiën betekent dus: geloven in kerkbetrokkenheid van mensen. Daar kan een parochie heel concreet aan werken. Bijvoorbeeld door de actie Kerkbalans Nieuwe Stijl toe te passen. Daarin staat het persoonlijk benaderen van doelgroepen centraal.

De mogelijkheden voor contact met mensen zijn groot. De parochie is mensen nabij op scharniermomenten in het leven, bij vreugde en bij verdriet. Met name op de momenten dat mensen vragen om de sacramenten is er intensief contact en is de parochie van grote betekenis.

Als de parochie erin slaagt om dit contact uit te bouwen en de relatie te onderhouden, is vragen om een financiële bijdrage heel vanzelfsprekend.

Meer informatie? Lees het bisdommagazine 2008-3 'Kerkbalans Nieuwe Stijl'.

In de volle breedte van de parochie inspelen op een veranderende situatie

Alles in Zundert ademt welvaart, het dorp maar ook de H. Trudokerk en de stemmig ingerichte pastorie. Frans Verheije is al sinds 1992 pastoor van dit grensdorp, een functie die hij vanaf 1999 combineert met het pastoraat in Rijsbergen.

Pastoor Verheije laat de bezoekers graag beide kerkgebouwen zien. De kerk van Zundert is in goede staat en in het bezit van belangrijke kunstschatten als de vroegere altaren van de Sint Michielsabdij in Antwerpen. Hij slaagt erin voldoende financiën te werven om het aan hem toevertrouwd kerkelijk erfgoed zorgvuldig te beheren. Het gaat pastoor Verheije niet allereerst om het materiële erfgoed. Maar om het geloof. "Geld is slechts een middel," verklaart hij. "Het moet dienstbaar zijn aan het geloven van mensen. Het geloof staat immers, zoals de bisschop zegt, voorop. Om een gezamenlijke geloofsbeleving mogelijk te maken, beschikken we over een sfeervol kerkgebouw en een goed geoutilleerd parochiecentrum."

Pastoor Verheije spant zich ervoor in om de inkomsten en uitgaven in balans te houden. Hij zoekt steeds naar mogelijkheden om de inkomsten te vergroten. "Hierbij is de actie Kerkbalans een belangrijk instrument," weet hij. "Door deze actie bereiken we een grotere groep dan de regelmatige kerkgangers. Er zijn gelovigen die nu en dan in de kerk komen en het belangrijk vinden dat er in het dorp een kerkgebouw is en het pastoraat voortgang vindt. In hun ogen is de parochie een van de organisaties die er mag zijn. Ik maak me wel wat zorgen over deze groep. De recente berichten over het seksueel misbruik in internaten doen het imago van de Kerk geen goed. Zulke kwesties blijven in de beeldvorming van mensen lang hangen. Ik vraag me toch wel af wat het effect van de media-aandacht hiervoor op de parochiebijdragen zal zijn."

"We maken ook degenen die om sacramenten als doop, eerste communie en vormsel vragen attent op de kerkbijdrage. Jongeren begrijpen goed dat de parochie hiervoor een bedrag vraagt," aldus

Verheije. "Het blijft wel een probleem om hen voor langere tijd te binden. In die zin is het goed om op hun veranderde mentaliteit in te spelen. Volgens Verheije zijn er weinig andere mogelijkheden. "De leeftijdsopbouw van degenen die jaarlijks bijdragen staat onder druk. De verliezen worden enigszins gecompenseerd door de bijdragen uit diensten. Ik constateer ook dat door het dalend kerkbezoek de opbrengsten uit de collectes afnemen." Toch ziet Verheije mogelijkheden. "Veel dorpsparochies hebben een eigen kerkhof. Het is niet moeilijk om dit door vrijwilligers te laten onderhouden. Wanneer je de administratie als parochie professioneel verzorgt, is het gerechtvaardigd hiervoor een bedrag te ontvangen. Een kerkhof vormt een vaste bron van inkomsten." Pastoor Verheije ziet nog een ander voordeel. "In de toekomst neemt het aantal seculiere uitvaarten toe. Ook deze overledenen zijn, wat mij betreft, welkom op ons kerkhof. Op deze manier blijft de parochie in beeld bij deze groep mensen." Voor pastoor Verheije is het duidelijk dat je het geld goed moet beheren. "Je moet je geld niet klakkeloos uitgeven," meent hij. "Elk jaar moet je een bedrag reserveren voor het groot onderhoud aan pastorie, kerk en andere gebouwen. Dit voorkomt schommelingen in de uitgaven."

Juist de breedte van de parochie gaat pastoor Verheije ter harte. "De parochie is geen abdij of nieuwe beweging. Het is de normale manier waarop de Kerk zich organiseert. De parochie moet laagdrempelig zijn en midden in de gemeenschap staan. De parochie moet uitstralen dat in het huis van de Vader vele woningen zijn. Ze moet bereid zijn om met anderen samen te werken." In die zin hecht pastoor Verheije eraan om in zijn werkgebied te wonen. "Het is goed dat de priester dicht bij de kerk woont. Dat hoeft niet per se in een kolossaal huis, maar het moet wel een herkenbare plaats in de gemeenschap zijn. Als je zo in de gemeenschap staat, is het mogelijk om ook in breder verband acties te voeren die specifiek gericht zijn op het behoud van het kerkgebouw. Maar let wel, dit moet ingebed zijn in je hele pastoraat."

Hans de Jong

‘De parochie is een heel belangrijke plek’

Anton Janssen (42)

Breda

Anton Janssen begeleidt de vormelingen in de parochie Breda-Noord. Hij is betrokken bij de activiteiten die het jongerenplatform van het bisdom van Breda organiseert voor tieners. Binnenkort treedt hij toe tot het parochiebestuur als algemeen bestuurslid met de aandachtsvelden jongeren en publiciteit.

Hoe druk heb je het met de parochie?

“Ik ben actief voor het jongerenplatform van het bisdom van Breda. Er zijn een hoop activiteiten, waaronder activiteiten speciaal voor tieners, zoals Lopend Vuurtje voor de vormelingen, DiaconAction en Theater in de Kerk. Dit jaar is er voor het eerst ook een zomerkamp voor de tieners. In de parochie begeleid ik de vormelingen. Het is een leuke leeftijd: kinderen van 12 en 13 jaar gaan van de lagere school naar de middelbare school en hebben te maken met alle veranderingen die daarbij komen kijken. In eerste instantie lopen kinderen nog mee met de groep, maar als ze groter worden zie je dat ze eigen keuzes gaan maken. Ze ontwikkelen zich ook qua geloof.”

“Voor tieners is het niet makkelijk om vast te houden aan het geloof. Verhalen die ze op de lagere school hoorden, blijken ineens een diepere laag te hebben. Het geloof zoals ze dat kenden, verandert. Als je ze in deze

fase aan hun lot overlaat, zullen er niet veel kinderen zijn die dit op hun eentje volhouden. Als je hen kunt begeleiden, kun je hen helpen om het te leren begrijpen. Ze zijn redelijk onbevangen, dus als je ze dingen uitlegt, krijg je vaak de reactie: goh, zit dat zo?”

“Hoe meer je vertelt, hoe meer vragen er ook komen. Ze nemen niet zomaar alles van je aan, geven je rechtstreeks hun feedback en zoeken zelf naar antwoorden, of naar nog meer vragen. Je ziet hoe vormelingen in een korte periode groeien. Niet alleen in de voorbereiding op het vormsel, maar in diezelfde korte periode ook op school.”

De parochie is belangrijk?

“In mijn vorige parochie, in Druten, was ik vijftwintig jaar misdienaar en acoliet. In 1994 ben ik in Breda komen wonen en in eerste instantie bleef ik op en neer reizen naar de parochie in Druten. Maar op een gegeven moment werd de afstand toch te groot en vroeg mijn vrouw waarom ik, als ik zo graag iets voor de Kerk wilde doen, niet in Breda actief werd. Ik heb me in 2004 aangemeld in de parochie en ging meedraaien in de werkgroep vormsel. Het jaar erop als coördinator. Ik heb me toen ook aangemeld voor de voorbereidingen op de wereldjongerendagen in Keulen in 2005.”

“De parochie is een heel belangrijke plek. Geloven wordt zoveel sterker als je het kunt delen met elkaar. Het wordt er waardevoller door en intenser. Ik kan me niet voorstellen dat je het goed op eigen houtje kunt doen. De kerk is een plaats van ontmoeting, de gebeden die je uitspreekt, de gezangen die je zingt, door de kerk als plek wordt het intensiever.”

“De parochie is een groep mensen met wie je samen bidt en met wie je samen viert, met wie je samen Kerk bent. Jezus zei: waar er twee of drie in mijn Naam bijeen zijn, daar ben Ik in hun midden. Hij zei niet: waar er één is. De parochie is een plek waar je geloof sterker kan worden. Je geloof kan juist groeien als je het niet op je eentje doet, al was het maar omdat je dan naar een ander moet luisteren. Op de middelbare school dacht ik: ik dokter het zelf wel uit, maar als je een ander over een bijbeltekst hoort die je samen hebt gelezen, kan die met invalshoeken komen waar je zelf niet op zou zijn gekomen. Andere mensen kunnen je vragen om uit te leggen waarom je dingen doet en vindt. Ze kunnen je uitdagen en zo kun je je eigen geloof verdiepen. Je toetst het aan elkaar.”

“In de parochie zie je hoe divers mensen betrokken zijn. Iedereen is er op zijn eigen manier mee bezig, naar zijn

of haar eigen kunnen. De parochie is zo belangrijk, omdat zij zo nabij is. Naast mijn gezin is de parochie de plek die het meest dichtbij is om me in te zetten voor de medemens en te bouwen aan mijn geloof. De parochie is ook een zekerheid: je kunt er terecht. Daar ontstaan voor mij de patronen, die zich uiteindelijk ontwikkelen tot een ritme dat je je eigen maakt, en dat op zijn beurt vertrouwen geeft, en daarmee rust en geloof.”

“De wjd en de katholieke jongerendagen zijn heel intens, intenser dan het leven in de parochie. Maar de kracht van de parochie is dat je er elke week, elke dag naartoe kunt, 365 dagen per jaar.”

Mensen kunnen dingen halen in de parochie én dingen brengen. Wat kom jij brengen?

“Wat ik kom brengen? Een flinke dosis enthousiasme en de bereidheid graag wat voor een ander te doen. In de tijd dat ik misdienaar was, moesten we bij de viering van acht uur 's ochtends soms lang knielen. Buigen, knielen, het zijn dingen die je leert om jezelf kleiner te maken, om de ander te kunnen zien. Niet om jezelf te kleineren of minder waard te maken, maar eerder om jezelf ook niet méér te maken dan een ander.”

Daphne van Roosendaal

Geloof in parochies

“Zo zegt de Schrift het: ‘Niemand die in Hem gelooft zal worden teleurgesteld. ... Iedereen die de naam van de Heer aanroept, zal gered worden’. Maar hoe kunnen zij iemand aanroepen in wie zij niet geloven? Hoe kunnen ze in iemand geloven zonder van Hem te hebben gehoord? Hoe kunnen ze over iemand horen als niemand Hem verkondigt? En hoe kunnen ze verkondigen als ze niet zijn gezonden?” (Rom. 10, 11 en 10, 13-15)

*Christmaviering 31 maart 2010, H. Martinuskerk
Breda, Prinsenhage. (Foto: I. Bertens)*

'Ik wil me inzetten voor kind en geloof'

Charlotte den Toonder (38)

Ovezande

Charlotte den Toonder uit Ovezande is lid van het parochiebestuur, van de parochievergadering, lector, lid van de liturgische commissie, van de kindernevendienstgroep. Ze begeleidt de misdienaars en de eerste communicanten. Charlotte den Toonder is getrouwd en moeder van drie kinderen van 10, 8 en 6.

Hoe druk heb je het met de parochie?

“Dat is moeilijk in tijd aan te geven. De kerk is hier een straat verderop. Er gaat eigenlijk geen dag voorbij dat ik er niet even kom. Het is een beetje een tweede huis, een stukje van mezelf. Je meet je inzet niet af in uren of tijd. In het communieproject bijvoorbeeld steek je de uren die nodig zijn om het leuk te maken voor de kinderen. Er zijn dit jaar acht communicantjes. Dat is een mooi aantal voor Ovezande. Het is de meerderheid van de kinderen uit het klasje van veertien.”

“Onze werkgroep eerste communie ontstond toen de lerares van de lagere school ermee stopte. Zij had de kinderen 27 jaar lang op het sacrament voorbereid. Mijn zoon deed dat jaar zijn eerste communie. Met drie ouders stonden we aan de school en we bedachten dat als we het zelf niet op zouden pakken, de

voorbereiding op de eerste communie zou verdwijnen uit het eigen dorp. Dat zou zonde zijn, want hoe kan de jeugd dan wennen aan de Kerk in de eigen gemeenschap? Dus, dachten we, als we vinden dat het niet mag verdwijnen, moeten we het zelf oppakken.”

“We hebben de taken verdeeld om het behapbaar te houden. De één kan dit, de ander kan dat en zo vullen we elkaar mooi aan. Doordat we de voorbereiding hebben opgepakt, hebben we zelf weer veel geleerd. Je merkt hoe het geloof wordt beleefd en gezien door kinderogen en kinderharten. Je ziet wat het geloof bij hen oproept en merkt hoe je hen daarbij kunt helpen. Het is puur bij de kinderen. Ze zeggen recht voor de raap hoe ze het voelen en wat ze denken. Ze zijn heel spontaan in hun gebed.”

“Ik merk dat het begeleiden van de eerste communie een intensieve taak is, mede omdat het voor de ouders van de kinderen moeilijk lijkt om het te vinden in de Kerk. Kinderen kunnen wel naar de kerk willen, maar zijn daarin afhankelijk. Hun ouders moeten de weg naar de Kerk begaanbaar maken. Op welke manier kunnen we het geloof zo brengen, dat ze enthousiast worden en het weer een duidelijke plaats in hun leven geven?”

“Door de communie van hun kinderen gaan ook ouders er meer voor open staan. Elke bijeenkomst wordt een van hen gevraagd een deel van de voorbereiding te doen. Hij of zij verdiept zich erin en herinnert zich vaak dingen van de eigen eerste communie. En je ziet de kinderen groeien, elke les opnieuw zie je ze vooruit gaan. Je ziet hoe de pastoor die ze ontmoeten een vertrouwde persoon wordt. Er gaat een wereld voor ze open.”

De Kerk is belangrijk?

“De Kerk heeft hier een heel vertrouwde plek. Het is een open, welkome plaats in het dorp. Daarom hebben we ook het 150-jarige jubileum van de parochie vorig jaar voor heel de gemeenschap gevierd. Er zijn hier heel veel mensen die de Kerk een warm hart toedragen, die zich er graag voor inzetten. Als je hier een beroep op iemand doet, is dat nooit vergeefs.”

“Iedereen weet wat de Kerk betekent in deze gemeenschap. Dat moet behouden blijven en meer mensen moeten dat ervaren. Ik hoop dat ze ervaren dat ze uit hun geloof heel veel steun kunnen krijgen, dat ze meer bewust worden hoe waardevol het leven en de schepping is en dat ze in de Kerk mogen ervaren

dat ze mogen zijn wie ze zijn.”

“Wat ik zelf in de Kerk ervaar is dat ik er tot rust kan komen, dat ik er te rade kan gaan over: wat is nou werkelijk belangrijk. Ik ervaar de Kerk als een thuis. Als je de Kerk als een thuis ervaart, sta je open voor de verhalen die worden verteld, de liturgie die wordt gevierd. Soms pik je er dit uit, soms dat. Voor mij hangt dat samen met wat ik die dag heb beleefd, wat er op mijn weg kwam. De kerk is een plek waar je dicht bij jezelf mag zijn, waar je dichtbij God mag zijn. Soms denk ik: ‘Je zit naast me op de stoel!’ Dan worden je dingen aangereikt, waar je weer verder mee op pad kunt.”

Mensen kunnen dingen halen in de parochie én dingen brengen. Wat kom jij brengen?

“Ik behoor tot een leeftijdsgroep waarvan niet veel mensen naar de kerk gaan. Ik wil het plezier uitstralen in het geloof en laten zien hoe het onderdeel kan zijn van je leven. Gewoon een gezin dat achter het geloof staat. ‘Het is de moeite waard’ wil ik uitstralen. Het is niet altijd eenvoudig voor kinderen om er voor uit te komen dat ze naar de kerk gaan. Ik wil me inzetten voor kind en geloof.”

Daphne van Roosendaal

Geloof in pastoraat

Geloof in pastoraat betekent: het evangelie in de harten van de mensen verankeren. De parochie is een gemeenschap van gelovigen die gezamenlijk uitdrukking geven aan hun evangelische opdracht. Die evangelische opdracht is nader tot God komen en de wereld meer en meer vervullen van de evangelische waarden in navolging van Jezus Christus.

Als een Goede Herder (Joh.10, 11), als 'Pastor Bonus', hoedt de Heer zijn schapen. In de parochie uit het herderschap zich in de verkondiging, de heiliging en de pastorale zorg. Alle terreinen van het parochieel leven moeten hiervan doordrongen zijn: het leren, het vieren en het dienen.

De levende Heer

Pastoraat is de voortdurende overdracht én verdieping van ons geloof in de levende Heer. Pastoraat is steeds weer 'inzoomen' op het geroepen zijn van

iedere gedoopte en gevormde: wat is de weg die de Heer met mij voor heeft en kan ik antwoord geven op datgene wat Hij in mijn hart heeft gelegd?

In het pastoraat gaat het erom om in Christus' naam op weg te gaan met mensen. In dit op weg gaan wordt van de pastorale beroepskrachten en alle gelovigen een gelovig zelfverstaan gevraagd dat anderen kan inspireren en motiveren, en ook kan corrigeren waar nodig is "om hen naar grazige weiden te gidsen". Het gelovig zelfverstaan is ook een kerkelijk zelfverstaan, weten dat je deel bent

van die "ene, heilige, katholieke en apostolische Kerk" (Geloofsbelijdenis).

Bron en hoogtepunt in de geloofsgemeenschap is de viering van het sacrament van de eucharistie. Door eucharistie te vieren worden wij Lichaam van Christus en zijn we Kerk. Paus Leo de Grote (440-461) zei het als volgt: "De deelname aan het Lichaam en Bloed van Christus bewerkt niets anders dan dat wij overgaan in hetgeen wij nuttigen." De eucharistie wordt in eenheid gevierd met de bisschop, die als herder de pastorale zorg voor het diocees in zich verenigt. De pastorale beroepskrachten in de parochies en anderen zijn medewerkers in het pastoraat.

Concrete ontmoetingen

Het pastoraat in de parochie moet verankerd zijn in het gelovig en kerkelijk zelfverstaan van het volk van God. Er liggen volop uitdagingen en kansen, ook bij nieuwe generaties. De ontmoeting met Christus op een goede manier behartigen staat voorop in het pastoraat. Dat gebeurt in het geloofsgesprek en daarom zijn concrete ontmoetingen wezenlijk, zowel individueel als in groepen. Zoals ontmoetingen in de liturgie en bij gelegenheid van verschillende levensmomenten. Dáár mogen we mensen nabij zijn, opdat zij zich gekend weten door de Heer van wie wij instrument mogen zijn. Ook waar mensen vragen stellen naar hun levensweg en hun bestemming, hun roeping, mogen we de ontmoeting met Christus behartigen, zoals we dat ook doen als we vanuit de parochie pastorale zorg hebben voor zieken en stervenden. We mogen de armen en eenzamen ondersteunen en diaconale aandacht geven aan de werken van rechtvaardigheid.

Evangelisatie

Soms kan het pastoraat in de parochie praktisch onder druk komen te staan, bijvoorbeeld als er veel tijd en energie wordt gevraagd voor organisatorische zaken, zoals het beheer en onderhoud van kerkgebouwen en het intensiveren van de samenwerking tussen parochies en parochiekernen. Denk ook aan de vragen die op ons afkomen vanuit alle lopende activiteiten. Het is goed deze eens in de zoveel tijd te herijken aan de kerntaak van de parochie.

Die kerntaak is, zoals gezegd, het evangelie in de harten van de mensen verankeren. Vanwege haar

opdracht om te verkondigen, te heiligen en vanwege haar pastorale opdracht wil de Kerk steeds opnieuw in contact komen met mensen, en ook steeds met nieuwe mensen. Naast de catechetische vorming van volwassenen in bijvoorbeeld bijbelkringen en van kinderen op weg naar de sacramenten van de eerste heilige Communie of het heilig Vormsel, naast ook de vorming van jongeren in geloofsgroepen, mag er aandacht zijn voor de evangelisatie van hen die op afstand blijven of zoekend zijn.

Pastorale initiatieven

In het bisdom van Breda zijn er al op verschillende terreinen initiatieven genomen om het pastoraat nieuwe impulsen te geven. Aan de voorwaarden daarvoor wordt gewerkt in het proces van verdergaande samenwerking in en van parochies. Concreet wordt met pastorale beroepskrachten nagedacht over hoe vanuit het geloof het pastoraat vorm krijgt (het thema van de VPV-dagen van 2009 en 2010). Denk ook aan de kadercursus liturgie en kerkmuziek als het gaat om liturgisch-catechetische vorming van vrijwilligers. Een kadercursus catechese is in ontwikkeling. De diaconale kant van de Kerk wordt intensiever voor het voetlicht geplaatst door projecten als de diaconale stad Roosendaal, waar de eenheid van bidden en handelen de diaconie extra impulsen geeft. Het project Samen Kerk in de schijnwerpers in Zeeuws-Vlaanderen werkt aan de integratie van mensen met een verstandelijke beperking in het parochieleven. Armoede en schuldenproblematiek kregen aandacht via een werkbezoek van de bisdomstaf aan een voedselbank.

Als het gaat om jongeren ligt de bisdombedevaart naar de wereldjongerendagen in Madrid in 2011 in het verschiep. Voor volwassenen wordt in de herfstvakantie van datzelfde jaar een bedevaart georganiseerd naar Assisi en Padua. De thema's van beide bedevaarten zullen met elkaar worden verbonden. Hiermee geeft het bisdom uitvoering aan een doelgroepgerichte aanpak in het pastoraat. Iedere leeftijd met daarbij horende levensfase kent zijn eigen vragen en verlangens en vraagt een eigen insteek, maar door een gezamenlijke thematiek zijn verschillende groepen gezamenlijk onderweg als gemeenschap van gelovigen. Om het evangelie te verankeren in de harten van alle mensen.

Diaken Peter Hoefnagels
Hoofd pastorale dienstverlening

Geloof in besturen

Parochies intensiveren de onderlinge samenwerking voor de voortgang van het pastoraat. Geloven in besturen betekent hoopvol bouwen aan de parochie, mensen bij elkaar brengen en inspanningen op elkaar afstemmen

Adje van Geel en Corry de Hoon

Corry de Hoon en Adje van Geel zijn betrokken in het proces van samenwerking van parochies. Corry de Hoon komt uit Rijen, waar ze lid is van het parochiebestuur met als portefeuille personeel, organisatie en vrijwilligers. Ze is ook lid van de regionale projectgroep. De Heilige Geest parochie in Rijen is een samenvoeging van drie parochies (2001). Sinds enkele jaren (2005) vormt de parochie een samenwerkingsverband met de parochie Dongen en Klein Dongen-Vaart.

Adje van Geel woont bij Lage Zwaluwe, in de polder. Ze is bestuurslid van de Immanuelparochie en lid van de regionale projectgroep. De huidige parochie is tevens het samenwerkingsverband. De Immanuelparochie ontstond in 2005 uit een samenvoeging van tien parochies.

Overbruggen van verschillen

Besturen heeft te maken met het overbruggen van verschillen en het bijeenbrengen van mensen rond een gezamenlijk doel. Corry de Hoon: "Het kanaal tussen Dongen en Rijen is een natuurlijke barrière, een symbool voor een cultuurverschil." Het recente verleden laat echter een geleidelijke samenwerking zien op pastoraal vlak.

"Dongen had een surplus aan pastorale beroepskrachten en Rijen een structureel tekort. Daardoor is de samenwerking ontstaan. Sinds 2005 is er één pastoraal team voor Dongen en Rijen. We bekijken nu hoe we de bestuursstructuren op elkaar af kunnen stemmen."

Gelovige betrokkenheid

Tijdens het gesprek benadrukt Corry de Hoon de

lokale betrokkenheid van mensen en het belang van de lokale herkenbaarheid van leden van het team en bestuur: "Je merkt dat de sociale binding voor mensen van belang is. Het gevoel bij de parochie te horen wordt vooral beleefd in de parochiekernen." Dat ziet ook Adje van Geel. Maar, vult ze aan, jongere mensen vinden het niet erg om twee dorpen verder te rijden om naar de kerk te gaan.

De versterking van de eigen band met de parochie, liep via de kinderen. Corry de Hoon: "Toen ik kinderen kreeg ging ik meer over Kerk en geloof nadenken. Via de kinderen rol je dan van het één in het ander: een bijbelcursus, eerste communie voorbereiding, vormsel, parochiebestuur, bestuurscursus. Ik ben ook theologie gaan studeren en heb toen overwogen om in de parochie te gaan werken. Ik heb dat uiteindelijk niet gedaan. Ik had een leuke baan als docent in het middelbaar onderwijs."

"Ik probeer te leven vanuit het evangelie, naar het voorbeeld van Christus. Voor Jezus was er maar één soort mensen; dat spreekt mij aan. Door actief bezig te zijn met mijn geloof, hoop ik iets te kunnen betekenen voor anderen."

Adje van Geel: "Ik herken wat Corry zegt over de kinderen. Je wil hen iets meegeven. Maar ik bedacht me dat ik er zelf zo weinig van af wist. Ik realiseerde me dat als ik niets zou doen de kinderen zouden kunnen zeggen 'ik hoeft niet naar de kerk om Jezus te volgen'. Daarop heb ik me aangeboden als vrijwilliger. Later werd er gevraagd of ik in het parochiebestuur wilde komen. Ik ben geen bestuurder van nature. Dus het was een hele uitdaging voor mij, juist

omdat het iets is wat ik niet zou zoeken." "De binding met de Kerk ligt voor mij ook in momenten van verdriet. Ik zie dat ook bij mensen om me heen die in de Kerk actief zijn. Voor mij zijn die momenten een aansporing geweest om me actief in te zetten, omdat je merkt dat het geloof steun geeft."

Voortgang diocesaan beleid

Zowel Corry als Adje zijn lid van de projectgroep, en betrokken bij de voortgang van het diocesaan beleid 'In de duizend gezichten van Uw volk'. In beide samenwerkingsverbanden is de kwantitatieve inventarisatie voltooid. De volgende stap, de kwaliteitstoets, wordt voorbereid. Daarna komen aandachtspunten voor het beleid in beeld.

Mensen zijn de dragers van het proces. Adje van Geel: "Kwaliteit kun je uitsplitsen naar de kwaliteit van de zakelijke dingen die je doet en de kwaliteit van de mensen. Het prettige aan samenwerking is dat je de goede dingen van elkaar kunt overnemen."

Corry de Hoon beaamt dit en voegt toe: "Onze grootste kerkenschappen zijn de vrijwilligers en een platte organisatie waarin de lijnen kort zijn tussen het pastoraal team, bestuur en vrijwilligers. Die moeten behouden blijven, ook bij meer samenwerking."

Verbreiding

Corry: "Het is een uitdaging om een goede balans te vinden in de samenwerking tussen het grote geheel en het behoud van de eigen identiteit en herkenbaarheid ter plekke. Je moet mensen kunnen motiveren om de parochie levendig te houden,

om het geloof door te geven. Er zit veel geloof in mensen. Je merkt dat als je met mensen spreekt en als je ziet hoeveel er zich in willen zetten voor de parochie; hoeveel mensen bij die parochie willen horen."

Adje: "Er zijn veel mensen die geloven en die zich nog niet bij de Kerk voelen horen. Het doel van de parochie is het geloof doorgeven en als bestuurder wil ik eraan bijdragen dat de parochie zich goed ontwikkelt. Ik geloof daarin. Je moet positief zijn, kansen zien, gezien de situatie er met zijn allen iets goeds van maken. Als je me vraagt: 'Wat kun je als parochie doen?' dan denk ik dat we nog meer zouden kunnen uitstralen dat we het werk met plezier doen."

Ze vervolgt: "Ik heb op verschillende plekken in de wereld gezien hoe mensen zijn verbonden in het geloof, in rituelen, vieringen. Dat speelt denk ik ook een rol als het gaat om geloof in de parochie: de parochie schept verbondenheid en herkenbaarheid. In deze tijd is het niet gemakkelijk om te geloven. Je zou kunnen denken: ben ik de enige die zo gek is? Nee, er zijn meer mensen die er voor gaan."

En als dan de uitdaging is om het geloof door te geven in de parochie, wat is dan de bijdrage van de bestuurders? Corry lacht: "In ieder geval heel veel uren maken!"

Geerten Kok

(projectleider In de duizend gezichten van Uw volk, dekenaal coördinator dekenaat Zeeland)

Daphne van Roosendaal

Geloof in kerkgebouwen

Het kerkgebouw is het huis van God, een sacrale ruimte waar de geloofsgemeenschap samenkomt. Het kerkgebouw, door mensen opgericht, maakt letterlijk ruimte voor God.

Kerken zijn een teken van geloof in het landschap. Ze doen mensen vaak even stil staan bij hun relatie met God. Zo kunnen ze een belangrijk missionair instrument zijn, als ze daadwerkelijk als huis van God functioneren.

Afnemend kerkbezoek, afnemende financiën, of toenemende kosten aan het gebouw kunnen herbestemming nodig maken. De eerste optie voor herbestemming, zoals door de Nederlandse bisschoppen afgestemd, is afbraak van het kerkgebouw. Als dit niet mogelijk is, kan een kerk anderszins worden herbestemd. Als beleidslijn geldt dan: herbestemming met behoud van de

kerkelijke functie. Een kerk kan alleen een teken van levend geloof zijn, als hij in gebruik is als kerk. Een kerkgebouw zonder kerkelijke functie verwijst naar geloof als iets van het verleden. De rijke tekenwaarde van het kerkgebouw wordt daardoor van binnenuit uitgehold. Mensen moeten kunnen koersen op een kerkgebouw als plek van geloof, als plaats voor ontmoeting met God.

Daarom is het van belang het geloof te behouden in herbestemde kerkgebouwen.

Meer informatie? Lees het bisdommagazine 2009-3 'Huis van God: Het kerkgebouw'.

Herbestemming met behoud van de kerkelijke functie

In het bisdom van Breda staat Leo Moeleker bekend als een gepassioneerd bestuurder. Hij is voorzitter van het dekenaatbestuur van dekenaat de Baronie en betrokken bij de Diocesane Commissie Kerkgebouwen. Zo is hij betrokken bij de herbestemming van de H. Joannes De Doperkerk in Sprundel.

De kerk in Sprundel is in 1922 gebouwd naar ontwerp van Wolter Te Riele. De toren dateert uit de zestiende eeuw en is eigendom van de gemeente. Moeleker schetst kort de problemen van de parochie. "Er zijn 600 bijdragende gezinnen. Het kerkbezoek neemt af. Te voorzien is dat de geloofsgemeenschap in de toekomst niet in staat is het gebouw te onderhouden. Deze situatie noopte het kerkbestuur tot actie," aldus Moeleker. "Er waren, voor onze betrokkenheid bij deze plannen al contacten gelegd met het Sociaal Cultureel Werk in Sprundel. Dit zocht huisvesting voor het gemeenschapshuis 'de Trapkes', nu naast de kerk gelegen. Er waren plannen om dit in een deel van de kerk te vestigen."

"Dit was voor ons de beginsituatie," vervolgt Moeleker. "Toen we begonnen hebben we een inventarisatie gemaakt van de verschillende partijen in het proces. Dit waren de gemeente, de SKW-Sprundel en de woningbouwvereniging Zorg voor Wonen. Deze is later gefuseerd met de woningbouwvereniging Ceres in Oosterhout. Uit deze fusie ontstond Thuisvester. Het was snel duidelijk dat deze woningbouwvereniging de eigenaar zou moeten worden van het gebouw. Als parochie hebben we randvoorwaarden gesteld, Thuisvester kon enkel eigenaar worden als deze aanvaard werden. Voor de parochie was vooral een goede liturgische ruimte van belang. De totale verbouwing gaat 5 ½ miljoen euro kosten. Het heeft heel wat inspanning gekost om dit rond te krijgen. Al de drie betrokken partijen hebben daartoe extra middelen ingelegd. Zowel de gemeente, de Raad van Toezicht van Thuisvester en

het bisdom hebben de plannen goedgekeurd." Vol lof voor de inspanning van alle partijen presenteert Moeleker de plannen. "Over vrijwel de hele kerk leggen we een verdiepingsvloer. Op de begane grond zal het Sociaal-Cultureel Werk zijn activiteiten organiseren met een uitbouw voor de horecafaciliteiten. De parochie behoudt hier een kapelruimte. Deze ligt aan de voorzijde van de kerk. Hier kunnen parochianen een kaarsje opsteken."

"Aansluitend ligt de secretariaatsruimte. Ik noem dit de huiskamer van de parochie. Een grote lift voert de mensen naar boven. Deze is zo groot dat er een lijkst in past. De kerkgangers hoeven geen gebruik te maken van de ruimtes van het gemeenschapshuis om de kerkruimte te bereiken. Boven bevindt zich een grote zaal met podium en beschikt de parochie over een kerkruimte van 110 vierkante meter. Deze is voor exclusief kerkelijk gebruik. Dit is te weinig voor het huidige aantal kerkbezoekers," erkent hij, "maar de ruimte is naar behoefte uit te breiden tot een totaal van 450 plaatsen door een of meer wanden weg te trekken."

"Voordat we gaan verbouwen, wordt de kerk aan de eredienst onttrokken," vertelt Leo Moeleker. "Na de realisatie wordt de kerkruimte opnieuw ingewijd. Zo wordt deze huis van de Heer. Het is essentieel hoe deze ruimte ingericht wordt. In de kerkruimte blijft een aantal elementen uit het huidige gebouw behouden." Moeleker noemt de gebrandschilderde ramen, het orgel en zo mogelijk de preekstoel. "Via de dakkapellen realiseren we een grotere lichttoevoer."

Moeleker benadrukt dat het hem niet gaat om een gebouw alleen. "Het geloof staat voorop. Het is van belang de plaatselijke gemeenschap vitaal te houden. Daarvoor is een goed pastoraal programma noodzakelijk. We scheppen hier in ieder geval een ruimte waar we de liturgie zo kunnen vieren dat mensen zich betrokken weten."

Hans de Jong

Het perspectief van een vitale parochie

Wie aan de Kerk en aan gelovigen denkt, denkt aan parochies. Door de eeuwen heen is de parochie hét middel voor de Kerk om het geloof voor mensen toegankelijk te maken.

Via de parochie leerden mensen het geloof kennen, zijn ze gedoopt en gevormd en namen ze voor het eerst deel aan de eucharistie. Door de verkondiging hebben mensen hun geloof ontwikkeld en hun leven zo goed mogelijk ingericht. De nabijheid van de parochie hielp, met Gods zegen, hoogte- en dieptepunten in het leven verwerken. En vanuit de parochie waren mensen betrokken bij de noden van mens en wereld. De parochie is beproefd en vertrouwd, een 'sterk merk', zoals het bisdom-magazine 'Samenwerking van Parochies' (2008/1) stelt.

Gestalte van de Kerk

Blijft de parochie zo'n sterk merk, nu de samenleving verandert en kerkbetrokkenheid afneemt? Overleeft de parochie de uitdaging van onze tijd? Vaker is de parochie ingegaan op nieuwe noden en

uitdagingen. Ze kan niet anders. De parochie is, waar ze gevestigd is, gestalte van de Kerk. Ze wordt gekleurd door de omgeving en tijd waarin ze bestaat en door de mensen die haar vormen. Als gestalte van de Kerk reikt ze boven het plaatselijke en tijdelijke uit, verbonden met de Kerk over de wereld en door de tijd. Binnen de plaatselijke mogelijkheden neemt de parochie die vorm aan waarmee ze zo goed mogelijk gestalte van de Kerk kan zijn. Zo zijn parochies veranderd van instituten waarin de pastoor alles bepaalde naar gemeenschappen waarin parochianen zich, naast de beroepskrachten, in zijn gaan zetten voor de parochie, vanuit hun eigen plaats in de Kerk en hun eigen roeping. Vandaag de dag ontstaan parochies die meerdere parochiekernen en kerkgebouwen omvatten. Om vitale parochies te worden en te blijven moet het geloof in die parochies voorop blijven staan.

Voorwaarden

Er is meer van belang voor een vitale parochie: een gekwalificeerd pastoraal team, een volwaardig pastoraal aanbod en goede deelname daaraan, materiële voorwaarden (financiën en gebouwen) en een goede (bestuurlijke) organisatie. Het kwaliteitsmodel van het bisdom brengt dit in beeld (www.bisdombreda.nl/kwaliteitsmodel). Via dit model ontdekken parochies waar ze goed in zijn en waarin ze nog kunnen groeien. Zo worden bouwstenen aangereikt voor de verdergaande samenwerking van parochies. Maar fundamenteel voor de parochie is dat beroepskrachten en parochianen het geloven van mensen aanspreken en voeden, vanuit het geloof van de Kerk.

De vitale parochie

De vitale parochie heeft een pastoraal aanbod waarmee alle parochianen worden bereikt. Via dat aanbod kan ze het geloof in de Drie-ene God wekken en verdiepen, mensen openen voor God en hen helpen de band met Hem te onderhouden. In catechese en liturgie wordt het geloof doorgegeven en gevierd. De viering van de eucharistie en de andere sacramenten zijn de middelen bij uitstek om heil van Godswege naar mensen te bemiddelen. De vitale parochie brengt mensen tot gemeenschap. In verbondenheid staan mensen sterker, kunnen ze hun geloof intenser beleven, naar elkaar omzien en elkaar bevestigen in het geloof. In de gemeenschap vullen mensen elkaar aan, hun diversiteit komt tot recht en hun verschillende talenten worden herkend en benut (vgl. 1 Kor. 12).

Zo'n vitale parochie sluit zich niet op in zichzelf. Ze staat open in de samenleving en onderhoudt goede contacten met instellingen, organisaties en andere kerken. Zo maakt ze haar programma bekend, vindt ze partners voor onderdelen ervan, en kan ze bijdragen aan het geluk en heil van mensen. Ze kan betrokken zijn bij een voedselbank, bij een project voor rouwbegeleiding, of bij noden van de Kerk in een ander werelddeel.

Beroepskrachten en parochianen werken eensgezind en enthousiast samen in de parochie. De pastorale beroepskrachten (priester, diaken, pastoraal werk(st)er) dragen onder leiding van de pastoor zorg voor de sacramenten, voor geloofsverkondiging en voor de leiding van de gemeenschap. Benoemd en gezonden door de bisschop behartigen ze de band tussen parochie

en bisdom en wereldkerk. De actieve betrokkenheid van parochianen bewaart en versterkt de levenskracht van de parochie. Die betrokkenheid krijgt op velerlei manieren gestalte: in deelname aan vieringen, in zorg voor verdieping van het geloof, in een financiële bijdrage aan de parochie, door op de hoogte te blijven van wat er in parochie en bisdom speelt, en niet in het minst door praktische inzet als vrijwilliger en bestuurder.

Gemeenschap van gelovigen

Van oudsher kennen we parochies als één gemeenschap van gelovigen, met één parochiekerk, één pastoor en één pastoraal team. Door samenwerking van parochies ontstaan parochies met meerdere parochiekernen. Parochianen weten zich betrokken bij hun parochiekern, maar ze zijn ook lid van de nieuwe, grote parochie. Het vraagt creativiteit en toeleg om een pastoraal programma te ontwikkelen dat recht doet aan de lokale vragen, en dat tegelijk de éne parochie-gemeenschap opbouwt. Neem bijvoorbeeld de Nazarethparochie in Breda, waar dit jaar de chrisnaviering werd gehouden, die zich zo probeert te ontwikkelen, met oog voor de lokale gemeenschappen en met aandacht voor de hele parochie. Deze parochie kent vijf parochiekernen. In de zomerperiode wordt de zondagsviering in één kerk gevierd, elke zondag in een ander kerkgebouw. Parochianen reizen voor de vieringen naar de verschillende parochiekernen en raken zo thuis bij elkaar. Diaconale activiteiten vinden meer in de ene parochiekern plaats en catechese meer in een andere, maar het aanbod is van en voor de gehele parochie. Met de parochie van Prinsenbeek ontwikkelt de Nazarethparochie een samenwerkingsverband, waarin één pastoraal team vanuit één pastoraal beleid voor het geheel zal functioneren.

Ook voor de toekomst blijft de parochie hét middel om het geloof bereikbaar en toegankelijk te maken. Wij hebben geloof in de parochie, mits geloof in de parochie voorop komt. En gelovig weten we dat de parochie uiteindelijk niet door mensen wordt opgebouwd, maar door de Heer. Als Hij het huis bouwt, bouwen wij niet voor niets (Ps 127).

Geerten Kok

*Projectleider 'In de duizend gezichten van Uw volk'
Dekenaar coördinator dekenaat Zeeland*

Kerk in de steigers

St. Josephkerk te Roosendaal

Roosendaal zit, zoals grappenmakers wel eens zeggen, niet voor niks verstopt achter dikke schermen. Er is langs de A58 toch niets te zien. Roosendalers weerspreken dit natuurlijk en ze wijzen erop dat tussen de schermen door echt wel wat te zien is. En inderdaad, juist bij de wijk Burgerhout is er een verrassend doorkijkje op die rode kerk, de St. Josephkerk.

De St. Josephkerk dateert uit het interbellum, 1924. De kerk is gebouwd en grotendeels gefinancierd door H.J.A. van Mierlo, een telg uit de bekende Bredase bankiersfamilie. Pastoor Van Mierlo ontving de opdracht een kerk te bouwen voor een nieuw te bouwen arbeiderswijk. Hij moest plaats bieden aan veel mensen, die allemaal een goed zicht op het altaar moesten hebben. Hij nam de jonge architect J. Hurks in de arm, die een verrassend ontwerp realiseerde.

Hurks had zijn scholing in Canada ontvangen. Hij heeft in het bisdom van Breda in verschillende stijlen kerken gebouwd. Zijn hart lag bij de Amsterdamse School. Daarbij had hij een voorkeur voor baksteen. Van Mierlo gaf de jonge architect de opdracht een centraalbouw te ontwerpen waarvan de koepel aan de buitenkant niet te zien was. Hij is hierin geslaagd. Iedereen die binnenkomt wordt geraakt door de koepel. Duizenden bakstenen waren nodig om de koepel dicht te metselen. Het rijk gedetailleerde metselwerk is typerend voor Hurks.

Kerken, gebouwd in de stijl van de Amsterdamse School zijn er niet veel. Toen in Roosendaal een keuze gemaakt moest worden tussen de verschillende kerken heeft dit zeker een rol gespeeld. Nu is de kerk het hart van de Emmaüsparochie in Roosendaal-Oost. De St. Josephkerk is wel onderhoudsgevoelig. Nu vindt een uitvoerige restauratie plaats op basis van een plan uit 2007. De totale kosten voor de restauratie bedragen € 1.600.000. In eerste instantie wees de Rijksdienst voor Monumentenzorg de restauratie af om budgettaire redenen.

Later honoreerde de provincie de plannen alsnog en stelde hiervoor ruim € 1.000.000 ter beschikking. De Emmaüsparochie organiseert verschillende acties om het resterende bedrag in te zamelen. In februari 2009 is gestart met de restauratie. Deze duurt tot de tweede helft van 2010. Door de restauratie worden de grootste gebreken aan het gebouw, met name de toren, verholpen zodat deze geloofsgemeenschap voor jaren haar geloof kan vieren.

Hans de Jong

De viering écht bijwonen kan ik niet meer, kerkteléfono biedt daarom uitkomst!

Parochianen de gelegenheid bieden overal vieringen te kunnen volgen van goede geluidskwaliteit? SIKN kent een flexibel kerkteléfono systeem, gebruiksvriendelijk voor zowel zender als ontvanger. Een greep uit de aansluitmogelijkheden: bij ouderen die niet meer naar de kerk kunnen, in het verzorgingstehuis, thuis bij ziekte of bij (langdurig) verblijf in het buitenland.

Meer informatie of een offerte? Bel (0182) 75 05 20 of mail verkoop@sikn.nl.

www.sikn.nl   stichting intermediair kerkroep nederland   KERKELIJK MEELEVEN, OVERAL

Gebedskring roepingen bisdom van Breda. Word lid!

Alles wat ons bezighoudt mogen wij in gebed voorleggen aan God. Ook de vraag om arbeiders die het dienstwerk in de Kerk op zich willen nemen. Speciaal in het jaar van de priesters start een gebedskring voor roepingen tot priester, diaken en roepingen tot het religieuze leven.

Leden van de gebedskring worden elk jaar persoonlijk uitgenodigd voor het gebed op roepingenzondag en ontvangen een fraai gebedsboekje. Leden ontvangen ook informatie over de Priester- en diakenopleiding Bovendonk, waarvoor in het bijzonder om gebed wordt gevraagd.

E gebedskringroepingen@bisdombreda.nl
T 076 52 23 444

KOM EN ZIE!

Open dag Priester-
en diakenopleiding Bovendonk
zondag 27 juni 2010
13.30 - 17.00 uur

Voor meer informatie en aanmelding:
T 0165 504277, E info@pdob.nl
In verband met de logistiek is aanmelding gewenst.

de Bonth van Hulten

Postbus 115 - 5250 AC Vlijmen - Telefoon 073 - 5119022
E-mail bvh@volkerwessels.com - Website www.bonthvanhulten.nl
Bouw • Restauratie • Projectontwikkeling

R.K. H. Joseph kerk
Roosendaal

